

Nijlganzen, links vrouw, rechts man, Nijkerk, 10 april 2009 | Wim Smeets

De naam is niet het ding

Ronald Hermsen

Regelmatig maak ik fietstochten met mijn oudste dochter. Zij houdt net als ik van buiten zijn en bewegen. Doordat ik nogal eens stop en door mijn kijker tuur, krijgt ze gaandeweg ook meer oog voor vogels. Dat is leuk, maar soms ook vermoeiend.

Zo zei ze laatst: “Kijk, daar heb je er weer een.”

“Een wat?” vraag ik.

“Zo’n Egyptische gans.”

“Dat is een Nijlgans, die ken je inmiddels toch wel?”

“Hmmm...” We fietsen door en opeens:

“Maar de Nijl stroomt toch door Egypte?”

“Uhhhhh, jaaah...”

“Nou dan.”

Op dat soort momenten vind ik het heel lastig om een weerwoord te vinden op die gevatte logica van haar. Er moet me dan snel een spontaan antwoord invallen, anders verdwaal ik in de perplexiteit van mijn gedachten.

Uiteindelijk zeg ik: “In het Engels heet hij Egyptian goose, dat wel.”

Dat bleek niet handig.

“Zie je, dan blijft hij voor mij ook gewoon een Egyptische gans.”

Die had ik moeten zien aankomen. Toch is

voor mij de kous daarmee niet af.

“Maar hier heet hij Nijlgans.”

Zij: “Ja, maar nu jij weet dat jouw Nijlgans voor mij een Egyptische gans is, dan weten we toch waar we het over hebben?”

Soms kom je er te laat achter dat je eerder had moeten stoppen.

Ze heeft echter een punt. Als je eenmaal van elkaar weet wat je met een woord bedoelt, hoeft er geen miscommunicatie te ontstaan. Als zij Egyptische gans zegt, weet ik nu zonder hapering: Nijlgans.

We kunnen gewoon verder praten in de wetenschap dat we het over dezelfde vogel hebben, maar bruikbaar is het niet. Niet-ingewijden snappen niet waardoor misverstanden en onbegrip kunnen ontstaan. Om zeker te weten dat we het allemaal over hetzelfde hebben en om goed te kunnen communiceren, is het handig om een ding met een en hetzelfde woord aan te duiden: Nijlgans, in dit geval. Zeker als het gaat over identificatie en bestudering. Over feitelijkheden.

Toch is de naam niet het ding. Het is een label. Door de gekscherende redenering van mijn dochter besef ik dat ik bij het

zien van bekendere vogelsoorten lang niet altijd voorbij de naam kijk. Het belang van het benoemen lijkt soms waarachtiger dan het zien en beleven van wat ik waarneem. Ik zie namelijk geen naam. Wat ik zie zijn vormen en kleuren, wat ik hoor zijn klanken en geluiden. De naam volstaat eigenlijk niet om dat weer te geven wat ik waarneem en wat ik daarbij beleef, zoals het woord ‘ballenbak’ de kleuren van alle ballen en het speelse plezier dat je erin kunt hebben niet beschrijft.

Wat ik *echt* zie bij vogels beweegt zich op een eigen(soortige) manier, heeft een aparte kleur en geluid. Met de naam kunnen we een Nijlgans aanduiden te midden van alle andere dingen in de wereld. Kunnen we meten en weten, oorzaken en gevolgen vaststellen, plannen en beleid maken, we doen kennis op; het werkveld van de ratio. Uit zien en luisteren komen verwondering, gedichten, proza, schilderijen en beeldhouwwerken voort, hier gaat de verbeelding aan de slag. En wat zijn aardappels zonder jus...?*

*Het goede antwoord is: nogal droog.